

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

УКАЗАНИЯ

във връзка със съставянето и попълването на двустранен констативен протокол по Наредба № Из-41 от 12.01.2009 г. за документите и реда за съставянето им при пътнотранспортни произшествия и реда за информирание между Министерството на вътрешните работи, Комисията за финансов надзор и Информационния център към Гаранционния фонд.

В Комисията за финансов надзор са постъпили писма от застрахователи, в които те поставят въпроси, изразяват становища и представят свои тълкувания, свързани с предпоставките за попълването и правното значение на двустранния констативен протокол (ДКП), включен като Приложение № 3 към Наредба № Из-41 от 12.01.2009 г. за документите и реда за съставянето им при пътнотранспортни произшествия и реда за информирание между Министерството на вътрешните работи, Комисията за финансов надзор и Информационния център към Гаранционния фонд (Наредба № Из-41). Също така са установени и някои разнопосочни практики по условията за използване на ДКП, които влизат в противоречие с изискванията на закона, засягат защитени права и интереси на потребителите на застрахователни услуги и могат да компрометират цялостния механизъм за документирание на пътнотранспортни произшествия (ПТП) с ДКП, който е изцяло съобразен с европейската практика.

Във връзка с това, в отговор на поставените въпроси и изразените становища, които ясно обосновават необходимост от предоставяне на пояснения по използването на ДКП, и на основание на чл. 13, ал. 1, т. 4 от Закона за Комисията за финансов надзор, Комисията за финансов надзор (КФН) дава следните указания относно използването на ДКП съгласно разпоредбите на Наредба № Из-41:

I. Въз основа на поставените от застрахователи въпроси се установява безспорна необходимост от тълкуване и поясняване на някои аспекти, свързани с правилното и законосъобразно функциониране на механизмите по съставяне на ДКП и разглеждане на претенции, документирани с ДКП:

1. Прилагане на ДКП в контекста на задълженията на водача по чл. 101 от Закона за движението по пътищата (при възникване на повреда или неизправност в пътното превозно средство по време на движение).

Една от предпоставките за съставяне на ДКП, предвидени в член 5, ал. 1 от Наредба № Из-41¹, е да „са причинени само материални щети, които не възпрепятстват движението на МПС на собствен ход”. Същевременно нормата на чл. 101, ал. 3 от

¹ Член 5, ал.1 от Наредба № Из-41: „Когато при произшествието са причинени само материални щети, които не възпрепятстват движението на МПС на собствен ход, и между участниците в произшествието има съгласие относно обстоятелствата, свързани с него, те попълват своите данни в двустранен констативен протокол за ПТП - приложение № 3.”

Закона за движение по пътищата (ЗДвП)² определя случаите и повредите, при които не се допуска движение на пътни превозни средства по пътищата на собствен ход. Настъпването на тези повреди, независимо от тяхната причина, обуславя забрана за движението по пътищата, с други думи възпрепятства движението на МПС на собствен ход. В този смисъл ако повредите, изброени в чл. 101, ал. 3 от ЗДвП, са настъпили в резултат на ПТП би следвало да се приеме, че не са налице предпоставките за съставяне на ДКП и произшествието би следвало да се установи от компетентните органи на МВР.

Такова тълкуване се подкрепя и от становището на ГД „Охранителна полиция” на МВР, представено с писмо вх. № 04-02-52 от 28.05.2009 г. на КФН, в отговор на писмо изх. № 04-02-52 от 30.04.2009 г. Съгласно чл. 101, ал. 3 от ЗДвП при наличието на определени повреди по МПС придвижването на собствен ход е забранено. ЗДвП обаче не изисква тези повреди да бъдат установени от надлежен орган, поради което трябва да се приеме, че преценката дали е налице забрана за придвижване на собствен ход е оставена на самия участник в ПТП. Същото правило следва да се прилага и за целите на Наредба № Из-41. Движението на МПС след настъпване на предпоставките по чл. 101, ал. 3 от ЗДвП представлява административно нарушение, което обаче няма отношение към задължението на застрахователя да се произнесе по заведената щета. Ето защо дори когато двустранен протокол е бил съставен при наличието на забрана за движение по чл. 101, ал. 3 от ЗДвП застрахователят трябва да го приеме, да го разгледа и да се произнесе по заведената претенцията.

Във връзка с поставен въпрос, свързан с липса на критерии за квалифициране на материалните щети, причинени в следствие на ПТП, като „леки” или „тежки” трябва да

² Член 101 от Закона за движение по пътищата: „(1) При възникване по време на движение на повреда или неизправност в пътно превозно средство, която застрашава безопасността на движението, водачът е длъжен да спре и да вземе мерки за нейното отстраняване.

(2) Когато отстраняването на повредата или неизправността на място е невъзможно, водачът може да придвижи пътното превозно средство на собствен ход до място за тяхното отстраняване, но само след като вземе необходимите мерки за безопасност на движението.

3) Разпоредбите на ал. 2 не се прилагат при следните повреди или неизправности:

1. по основната спирачна уредба - при изтичане на спирачна течност или въздух или когато ефективността от работата на спирачната уредба не отговаря на нормативните изисквания, при което при спиране се нарушава устойчивостта на превозното средство или на състава от пътни превозни средства или се удължава спирачният им път;

2. по пневматичната спирачна уредба - когато освен посочените в т. 1 неизправности компресорът не осигурява необходимото налягане на въздуха за захранване на уредбата;

3. когато по кормилната уредба има незакрепени, неосигурени против саморазвиване или повредени, с нарушена цялост части и възли;

4. по рамата, кабината, каросерията и допълнителното оборудване, когато:

а) липсват или са повредени предписаните огледала за виждане назад; тази разпоредба не се отнася за превозните средства, които имат директна видимост от мястото на водача към пътя през задното и страничните стъкла;

б) не работят стъклочистачките по време на дъжд или снеговалеж;

в) неизправно е теглително-прикачното устройство на теглещото превозно средство или на ремаркетото или опорно-прикачното устройство на влекача или полуремаркетото;

5. по силовото предаване - ако не работи съединителят, липсват или са повредени закрепващи елементи на карданния вал или полувалове;

6. джантата на едно от колелата е повредена, с нарушена цялост, липсва или е повреден елемент за закрепване на джантата към главината на колелото;

7. изтича гориво;

8. липсват или са неизправни предвидените светлинни устройства или светлоотразители при движение през нощта;

9. (нова - ДВ, бр. 85 от 2004 г.) гумата има разкъсвания.”

се има предвид, че няма нормативно основание за въвеждане на подобно разграничение. Оценката на характера и размера на вредите е задължение на застрахователя и ако той използва подобно разграничение за „леки” и „тежки” материални щети, то критериите и признаците за такова квалифициране трябва да са ясно определени в общите или специални условия по съответната застраховка, като не трябва да се предвиждат условия, накърняващи защитени от закон права на потребители на застрахователни услуги или на трети увредени лица. Квалифицирането от застраховател на материалните щети като „леки” и „тежки” по никакъв начин не може да оказва влияние при съставянето на ДКП, ако са изпълнени условията на чл. 5, ал. 1 от Наредба № Из-41.

В резултат от гореизложеното ДКП се попълва, когато при ПТП са причинени само материални щети, които не възпрепятстват движението на МПС на собствен ход и не попадат в приложното поле на чл. 101, ал. 3 от ЗДвП. Дори когато ДКП е бил съставен при наличието на забрана за движение по чл. 101, ал. 3 от ЗДвП, застрахователят трябва да го приеме и да се произнесе по заведената претенция.

2. Пътнотранспортни произшествия, при които са причинени само щети на чуждо движимо (различно от МПС) и недвижимо имущество.

В посочените по-горе случаи, съгласно становището на ГД „Охранителна полиция” на МВР, когато при ПТП няма пострадали лица и са били изпълнени условията на чл. 5, ал. 1 от Наредба № Из-41, местопроизшествието не се посещава от органите на ГД „Охранителна полиция”.

Когато са нанесени щети на недвижимо имущество, водачът на основание чл. 123, ал. 2 от ЗДвП³ е длъжен да уведоми собствениците на увреденото имущество за щетите, които е причинил. Освен това, съгласно чл. 123, ал. 1, т. 3, буква „а” от ЗДвП⁴ водачът е длъжен да окаже съдействие за установяване на вредите от произшествието.

В разгледаните по-горе хипотези, когато не са налице предпоставките по чл. 125 от ЗДвП, при които службите за контрол задължително посещават ПТП, би следвало да се съставя ДКП, ако са налице останалите законови предпоставки за съставянето му. Този извод се подкрепя от формулировката на чл. 123, ал. 1, т. 3, буква „б” от ЗДвП⁵ и

³ Член 123, ал.2 от ЗДвП:” (Доп. - ДВ, бр. 103 от 2005 г.) Всеки участник в пътнотранспортно произшествие е длъжен при поискване от други участници в движението да дава данни за самоличността си и за задължителната си застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, а в зависимост от последиците от произшествието и да уведоми собствениците на имуществото, което е повредил в резултат на произшествието.

⁴ Член 123, ал.1, т.3 от ЗДвП: „Водачът на пътно превозно средство, който е участник в пътнотранспортно произшествие, е длъжен:

3. когато при произшествието са причинени само имуществени вреди
а) да окаже съдействие за установяване на вредите от произшествието;”

⁵ Член 123,ал.1, т. 3 от ЗДвП: „Водачът на пътно превозно средство, който е участник в пътнотранспортно произшествие, е длъжен:

3.когато при произшествието са причинени само имуществени вреди:

б) ако между участниците в произшествието има съгласие относно обстоятелствата, свързани с него, те попълват своите данни в двустранен констативен протокол за пътнотранспортното произшествие и съвместно уведомяват службата за контрол на Министерството на вътрешните работи на територията, на която е настъпило произшествието.”

на чл. 5, ал. 1 от Наредба № Из-41⁶. Както е видно от двете разпоредби съставянето на ДКП се предвижда във всяка хипотеза на ПТП, при която има двама участници, няма пострадали физически лица, МПС може да продължи да се движи на собствен ход и е налице съгласие между участниците в ПТП. Видно от законовата дефиниция на ПТП по § 6, т. 30 от ЗДвП⁷, която използва единствено число - „пътно превозно средство”, в резултат от чието движение трябва да са настъпили определени резултати (нараняване или смърт на хора, повреда на пътно превозно средство, път, пътно съоръжение, товар или други материални щети) трябва да се приеме, че ПТП е налице и в случаите на причиняване на щети на чуждо движимо или недвижимо имущество, с участието на едно единствено МПС. В този смисъл, доколкото тези случаи на ПТП могат да се подведат под хипотезата на чл. 123, ал. 1, т. 3, буква „б” от ЗДвП и на чл. 5, ал. 1 от Наредба № Из-41, на общо основание трябва да се допусне съставянето на ДКП. В тези хипотези протоколът би следвало да се състави между водача на МПС и държателя на увреденото имущество (лицето, което по време на ПТП е упражнявало фактическа власт върху имуществото, например: лице, намиращо се в недвижимия имот; лице, което стопанисва движими вещи или на което движими вещи са били поверени и др.).

В случаите, когато не са налице условията по чл. 125 от ЗДвП, при които службите за контрол задължително посещават ПТП (т.е. когато в резултат от произшествието са налице следните случаи: има убит или ранен човек; причинено е задръстване на платното за движение; участва МПС, превозващо опасен товар или товар, който се е разпилял на пътя и е създадена опасност за движението; участва МПС с чуждестранна регистрация; има съмнение, че участник в произшествието е под въздействието на алкохол или на друго упойващо вещество; има съмнение, че участник в ПТП не притежава необходимите права за управление на МПС; участва пътно превозно средство на Министерството на отбраната или на Българската армия, както и на съюзнически и/или чужди въоръжени сили; има разногласие по обстоятелствата, свързани с произшествието, а едно от МПС не е в състояние да се движи на собствен ход; ПТП е с един участник и МПС не може да се движи на собствен ход) и са налице предпоставките по чл. 123, ал. 1, т. 3, буква „б” от ЗДвП и на чл. 5, ал. 1 от Наредба № Из-41, (т.е. когато при произшествието са причинени само материални щети, които не възпрепятстват движението на МПС на собствен ход, и между участниците в произшествието има съгласие по обстоятелствата, свързани с произшествието) би следвало да се съставя ДКП, дори когато при ПТП са причинени вреди на чуждо движимо или недвижимо имущество. В тези хипотези ДКП се съставя между водача на МПС и държателя на увреденото имущество. Ако между водача на МПС и държателя на увреденото имущество не може да бъде постигнато съгласие, то те могат да сигнализират компетентните органи на МВР.

3. Констатиране употребата на алкохол от страна на участниците в ПТП и съставяне на ДКП.

На основание чл. 174, ал. 1 от ЗДвП управлението на моторно превозно средство, с концентрация на алкохол в кръвта над 0,5 на хиляда до 1,2 на хиляда, включително представлява административно нарушение⁸. Съгласно чл. 343б, ал. 1 от

⁶ Чл. 5., ал. 1 от Наредба № Из-41 Когато при произшествието са причинени само материални щети, които не възпрепятстват движението на МПС на собствен ход, и между участниците в произшествието има съгласие относно обстоятелствата, свързани с него, те попълват своите данни в двустранен констативен протокол за ПТП - приложение № 3.

⁷ § 6, т. 30 от ЗДвП "Пътнотранспортно произшествие" е събитие, възникнало в процеса на движението на пътно превозно средство и предизвикало нараняване или смърт на хора, повреда на пътно превозно средство, път, пътно съоръжение, товар или други материални щети.

⁸ Член 174, ал.1 от ЗДвП: „Наказва се с лишаване от право да управлява моторно превозно средство, трамвай или самоходна машина за срок от 1 до 12 месеца и глоба от 200 до 500 лв., който управлява моторно превозно средство, трамвай или самоходна машина с концентрация на алкохол в кръвта над 0,5

Наказателния кодекс (НК)⁹ управлението на МПС с концентрация на алкохол в кръвта над 1,2 на хиляда представлява престъпление от общ характер, за което е предвидено и кумулативно наказание лишаване от право да се управлява МПС. За високата обществена опасност на деянието, визирано в чл. 343б от НК, свидетелства и забраната да се приложи институтът на чл. 78а от НК¹⁰ – освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание, когато деецът е бил в пияно състояние.

За гражданите съществува обществено задължение за уведомяване на компетентните органи, когато узнаят за извършването на престъпление от общ характер. Задължението е предвидено в член 205, ал.1¹¹ от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК). Доколкото гражданите нямат възможност да преценят на място концентрацията на алкохол без технически средства, би следвало да се приеме, че задължението за уведомяване на компетентните органи е налице, всякога когато съответният водач показва видими признаци на алкохолно опиване. При това положение би следвало да се приеме, че всеки заинтересован участник в ПТП има задължение да уведоми органите на МВР за установяване на посочения факт по надлежния ред с оглед провеждане на административно-наказателно или наказателно производство срещу виновния водач. Гореизложеното позволява да не се съставя ДКП в такава хипотеза, дори когато са налице предпоставките за съставянето му с оглед реализиране на задължението за сигнализиране на компетентните органи.

Липсата на доказателства за употребата на алкохол изключва възможността на застрахователя да се позове на чл. 274, ал. 1, т. 1 от КЗ и да реализира правото си на регрес срещу извършителя на ПТП.

Въз основа на гореизложеното, когато при ПТП водач на МПС показва видими признаци на алкохолно опиване, другият участник в ПТП има обществено

на хиляда до 1,2 на хиляда включително, установена с медицинско изследване и/или с техническо средство, определящо съдържанието на алкохол в кръвта чрез измерването му в издишвания въздух, а водач, придобил правоспособност за управление на моторни превозни средства от две години, и водач на моторно превозно средство за обществен превоз на хора и опасни товари - с лишаване от право да управлява моторно превозно средство от 2 до 12 месеца и глоба от 300 до 600 лв.”

⁹ Чл. 343б, ал. 1 от НК: „Който управлява моторно превозно средство с концентрация на алкохол в кръвта си над 1,2 на хиляда, установено по надлежния ред, се наказва с лишаване от свобода до една година.”

¹⁰ Чл. 78а от НК: ”(1) Пълнолетно лице се освобождава от наказателна отговорност от съда и му се налага наказание от петстотин до пет хиляди лева, когато са налице едновременно следните условия:

- а) за престъплението се предвижда наказание лишаване от свобода до три години или друго по-леко наказание, когато е умишлено, или лишаване от свобода до пет години или друго по-леко наказание, когато е непредпазливо;
- б) деецът не е осъждан за престъпление от общ характер и не е освобождаван от наказателна отговорност по реда на този раздел;
- в) причинените от престъплението имуществени вреди са възстановени.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г.).

(3) (Отм. - ДВ, бр. 21 от 2000 г.).

(4) Съдът, който налага глобата по ал. 1, може да наложи и административно наказание лишаване от право да се упражнява определена професия или дейност за срок до три години, ако лишаване от такова право е предвидено за съответното престъпление.

(5) Когато за извършеното престъпление е предвидено само глоба или глоба и друго по-леко наказание, административното наказание не може да надвишава размера на тази глоба.

(6) Алинеи 1 - 5 не се прилагат, ако причиненото увреждане е тежка телесна повреда или смърт, **или деецът е бил в пияно състояние**, както и при множество престъпления, както и когато престъплението е извършено спрямо орган на власт при или по повод изпълнение на службата му.”

¹¹ Член 205, ал.1 от НПК: „Когато узнаят за извършено престъпление от общ характер, гражданите са обществено задължени да уведомят незабавно орган на досъдебното производство или друг държавен орган.”

задължение да сигнализира компетентните органи за установяване на концентрацията на алкохол с оглед налагане на наказание по Наказателния кодекс или административно наказание по Закона за движението по пътищата, като в този случай ДКП не се съставя.

В случаите, когато употреба на алкохол над допустимите от закона норми не е установена по реда на Наредба № 30 от 27.06.2001 г. за реда за установяване употребата на алкохол или друго упойващо вещество от водачите на моторни превозни средства, застрахователят не може да се позове на чл. 274, ал. 1, т. 1 от КЗ и да реализира правото си на регрес срещу извършителя на ПТП.

4. Установяване на ПТП, в което участва МПС с чуждестранна регистрация.

Буквалното тълкуване на чл. 125, т. 4 от ЗДвП¹², застъпвано от ГД „Охранителна полиция” на МВР, обосновава извода, че службите за контрол на МВР посещават задължително мястото на ПТП, когато в него участва МПС с чуждестранна регистрация и издават протокол за ПТП съгласно изискванията на чл. 2, ал. 1, т. 2 от Наредба № Из-41¹³.

Във връзка с гореизложеното би следвало да се приеме, че ПТП с участие на МПС, регистрирано в държава, различна от Република България, задължително се посещава от органите на МВР и се установява с протокол за ПТП съгласно изискванията на чл. 2, ал. 1, т. 2 от Наредба № Из-41.

5. Действия на участниците в ПТП след съставяне на ДКП.

Член 271, ал. 3, т. 5 от КЗ предвижда, че ДКП трябва да бъде вписан по установения ред в службите на Министерството на вътрешните работи. В този смисъл уредбата препраща към ред, създаден със специален нормативен акт, издаден по прилагането на Закона за движението по пътищата - Наредба № Из-41, чиито разпоредби не предвиждат вписване на ДКП от органите на МВР. Предвид задължението по чл. 123, ал. 1, т. 3, буква „б” от ЗДвП, участниците в ПТП, установено с ДКП, трябва съвместно да уведомяват службата за контрол на МВР на територията, на която е настъпило произшествието. Съгласно установената практика уведомяването става по телефона. Когато обаждането е извършено посредством единен европейски номер за спешни повиквания 112 регистрацията става автоматично.

След съставяне на ДКП участниците в ПТП уведомяват по телефона органите на МВР.

II. С оглед установяване на трайна законосъобразна практика за функциониране на системата по документиране на ПТП с ДКП и с цел избягване на превратно тълкуване на Наредба № Из-41 трябва да се има предвид следното:

1. Съставянето на ДКП не представлява признаване на вина от страна на водача, причинил ПТП и не подлежи на предварително одобряване от страна на застрахователя по смисъла на чл. 228, ал. 1 от КЗ.

¹² Член 125, т.4 от ЗДвП.” Службите за контрол на Министерството на вътрешните работи посещават задължително мястото на пътнотранспортното произшествие, когато:

4. в произшествието участва пътно превозно средство с чуждестранна регистрация.”

¹³ Член 2, ал.1, т.2 от Наредба №Из-41:” За настъпило ПТП се съставят следните документи:
2. протокол за ПТП с материални щети.”

При тълкуване на разпоредбата на чл. 228 от КЗ¹⁴ се вижда, че тя засяга онези случаи, при които е налице висяща процедура по застрахователно обезщетяване. В такива случаи действията на застрахователя и застрахования следва да се извършват в условията на максимално съгласуване, което е продължение и на застрахователния принцип на *uberrima fides* (максимално доверие). Признаването на събитие и на обстоятелствата във връзка с неговото настъпване не могат да се приравняват на признаване на отговорността съответно на сключена спогодба. В правната теория се прави ясно разграничение между признаването на факт и признаването на права, респективно на задължения. Признаването на чуждо право (свое задължение), по същество означава отказ от защита срещу въпросното право, докато признаването на факт е напълно съвместимо със защита срещу правата, които произтичат от този факт, с противопоставянето на правоизключващи, правопогасяващи и правопрекратяващи факти или на правни доводи, които да имат за цел изключването на правата, произтичащи от признатия факт. По същия начин се установява разликата между ДКП и спогодбата по смисъла на чл. 365 и следващите от Закона за задълженията и договорите. Спогодбата е договор, който има за предмет прекратяването или избягването на един спор посредством взаимни отстъпки, в това число, чрез създаване, промяна или прекратяване (погасяване) на правоотношения, които не са били предмет на спора. Ето защо спогодбата има конститутивен характер и черпи обвързващата си сила от свободната воля на страните да се разпореждат със своите права. В този смисъл спогодба между застрахования и третото увредено лице не може да обвърже застрахователя без неговото съгласие, защото при липса на санкцията на застрахователя страните биха могли да учредят права във вреда на неговия интерес. От друга страна, ДКП е доказателствено средство, което съдържа съгласувани изявления за знание на настъпили факти и обстоятелства. Обвързващата сила на ДКП произтича от съответствието на съгласуваните изявления на участниците в ПТП с действителното фактическо положение. Затова застрахователят не следва да изразява съгласие за съставянето на ДКП, а разполага с право да провери верността на отразените в протокола обстоятелства. Самият ДКП създава възможности за това, като поставя изискване за вписване на данните на свидетелите на събитието, които застрахователят може да разпита за допълнително изясняване на случилото се.

ДКП, като признаване на факти, по никакъв начин не накърнява възможността на застрахователя да вземе отношение по събитието и изплащането на обезщетение. Съставянето на ДКП не може да се приеме за сключване на спогодба. Той е съгласувано изявление за факти и неговото съответствие с действителността може да бъде проверявано от застрахователя. Ето защо съставянето на ДКП не изисква съгласие на застрахователя. Когато ПТП е документирано с ДКП застрахователят трябва да заведе претенцията, да я разгледа и да се произнесе в законово предвидените срокове.

2. Твърдението, че Наредба № Из-41 „възлага” на участниците в ПТП да постигнат съгласие не може да бъде споделено. Съставянето на ДКП не изключва възможността на застрахователя да използва други доказателства за проверка и доизясняване на обстоятелствата по ПТП.

¹⁴ Член 228 от КЗ: „(1) Спогодбата между увредения и застрахования, както и признаването на задължението от застрахования имат действие за застрахователя, ако той ги одобри.

(2) Спогодба, постигната със знанието и съгласието на представител по чл. 224, ал. 3, се смята одобрена от застрахователя.”

Постигането на съгласие, като предпоставка за съставяне на ДКП, зависи от волята на участниците в ПТП, а не представлява правно задължение. То е предпоставка за съставяне на ДКП. Съставянето на ДКП не е способ за определяне на вината и степента на съпричиняване и не представлява пречка за установяването им от експерти.

Както следва от чл. 271, ал. 3, т. 5 от КЗ¹⁵ единственото задължение на застрахователя след представяне на ДКП е да се произнесе по предявената претенция. При нейната оценка той може да извърши оглед на МПС, участвали в ПТП или на друго увредено имущество, да се ползва от услугите на вещи лица и да търси други доказателства по реда на чл. 106 от КЗ. Посочените права на застрахователя да изясни фактическата обстановка възникват по силата на предявената претенция за обезщетение. Застрахователят не може да се позовава на такива права, за да ограничава предвидените в закона минимални срокове за уведомяване за настъпило застрахователно събитие, както и да възлага на участниците в ПТП задължения, във връзка с неговото установяване, които не произтичат от закона. Също така застрахователят не може да противопоставя на увреденото лице, предявило пряк иск за обезщетение, невъзможността си да събере определени доказателства (напр. поради неявяване на застрахования за оглед или други обстоятелства, които не зависят от волята на увреденото лице).

3. Редът за удостоверяване на претенции по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите е уреден в обществен интерес с повелителните разпоредби на нормативните актове. Практиката на застрахователите не може да създава утежнения на потребителите.

Редът за установяване на претенции по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ и за уведомяване на застрахователя е въведен в обществен интерес. Той е уреден изчерпателно с повелителни разпоредби на закона – чл. 270, във връзка с чл. 224, чл. 123 от ЗДвП, чл. 8 от Наредба № 24 от 8.03.2006 г. за задължителното застраховане по чл. 249, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането и за методиката за уреждане на претенции за обезщетение на вреди, причинени на моторни превозни средства (Наредба № 24) и чл. 1-5 от Наредба № Из-41 заедно с приложенията към нея. Уредбата предвижда, че при настъпване на ПТП застрахованото лице е длъжно да направи необходимото за спасяване на пострадалите лица и за ограничаване на вредите, да уведоми компетентните органи за контрол на движението по пътищата и, в зависимост от тежестта на произшествието и други обстоятелства (дали са налице пострадали лица, увреждания на МПС, които възпрепятстват движението на собствен ход, съгласие за обстоятелствата по настъпването на ПТП), да изчака идването на контролните органи на МВР за установяване на произшествието по официален ред или да попълни ДКП с увреденото лице, да предостави на увреденото лице данните по чл. 270, ал. 2 от КЗ, необходими за предявяване на претенция, както и да уведоми застрахователя в 7-дневен срок от настъпване на произшествието. Наредба № Из-41 е

¹⁵ Член 271, ал.3, т. 5 от КЗ: „Застраховател не може да откаже да се произнесе по основателността на претенция за обезщетение по задължителна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите, когато за удостоверяването на пътнотранспортно произшествие е бил представен някой от следните документи:

5. двустранен констативен протокол, вписан по установения ред в службите на Министерството на вътрешните работи и съставен, когато от пътнотранспортното произшествие са причинени само имуществени вреди, които не възпрепятстват движението на моторното превозно средство на собствен ход, и има съгласие между участниците в пътнотранспортното произшествие относно обстоятелствата, свързани с неговото настъпване.”

определила изчерпателно формите и образците на документите, с които се удостоверява настъпването на ПТП, както и други обстоятелства, свързани с установяването на ПТП (задължения за фотографиране на местопроизшествието и за изготвяне на подробна схема, в случаите, когато то е било посетено от компетентните органи на МВР).

Във връзка с гореизложеното следва да се приеме, че допълнителни правила във връзка с установяването на ПТП не могат да се предвиждат в договорната практика на застрахователите, особено когато с това се създават затруднения за потребителите на застрахователни услуги.

В този смисъл противоречи на изискването на закона създаването на задължение за уведомяване на застрахователя в срок, който е по кратък от установения 7-дневен срок по чл. 224, ал. 1 от КЗ¹⁶. Седемдневният срок за уведомяване е в интерес на застрахования. Той е предвиден със закон и неговото намаляване по договорен ред не може да обвърже застрахованото лице. Недопустимо е също така, разпростиране на задължението за уведомяване спрямо третото увредено лице и скрепването му със срок. Третото лице няма задължение да уведоми застрахователя, защото не се намира в договорни отношения с него, а също така не е задължено да търси обезщетение непосредствено от него. Третото увредено лице е титуляр на правото на обезщетение и може да го упражни по начин, по който намери за добре в съответния давностен срок (да предяви претенция непосредствено срещу застрахования, срещу неговия застраховател по застраховка „Гражданска отговорност“ или срещу своя застраховател, ако има такъв), както и да избере да не се възползва от него. В този смисъл е и изричната разпоредба на чл. 8, изр. 2 от Наредба № 24¹⁷.

На още по-голямо основание противоречи на разпоредбите на нормативните актове предвиждането на задължение за уведомяване на застрахователя преди съставяне на ДКП и за искане на указания за неговото попълване. ДКП е автономна форма за установяване на обстоятелствата във връзка с настъпването на ПТП и страните не могат да бъдат задължавани да търсят задължителното съдействие на застрахователя. Законът (чл. 271, ал. 3, т. 5 от КЗ и чл. 123, ал. 1, т. 3, буква „б“ от ЗДвП) и Наредба № Из-41 са установили предпоставките за неговото съставяне, както и реквизитите му. Всеки един протокол, който отговаря на посочените изисквания, е годно доказателствено средство, което трябва да бъде прието и обсъдено от застрахователя в процеса на обработка на застрахователната претенция. Посоченото по-горе не възпрепятства правото на застрахователите да създават горещи телефони и други форми за съдействие на потребителите, които по собствена инициатива са потърсили помощ за съставяне на ДКП.

Не може да се допусне и договорна практиката за задължаване на потребителите да изчакват представители на застрахователите, които да посещават ПТП и да извършват огледа и/или да съдействат при съставянето на ДКП. Тази практика ограничава, както правото на застрахования да се възползва от пълния седемдневен срок от настъпването на ПТП, за да уведоми застрахователя, така и ограничава правото му да установи, автономно и в съгласие с другия участник в ПТП обстоятелствата относно настъпването на произшествието. На следващо място, задължението за

¹⁶ Чл.224, ал.1 от КЗ: „Застрахованият е длъжен в 7-дневен срок от узнаването да съобщава на застрахователя обстоятелствата, които биха могли да доведат до възникване на гражданска отговорност. В същия срок застрахованият е длъжен да уведоми застрахователя за предявените срещу него искове или за плащанията, които е извършил”.

¹⁷ Чл. 8 от Наредба № 24: „При настъпване на застрахователно събитие, при което са причинени вреди на трети лица, застрахованият е длъжен в 7-дневен срок писмено да уведоми застрахователя за събитието, както и да изпълни задълженията си по чл. 270 от Кодекса за застраховането. Уведомяването може да се извърши и от увреденото лице.”

сигнализиране и изчакване на представители на застрахователите ограничава правото на потребителите да уредят бързо отношенията си и да продължат пътя си, като по такъв начин ограничава правото на придвижване.

Във връзка с гореизложеното следва да се приеме, че практиките по съкращаване на законовия срок за уведомяване на застрахователя в случай на ПТП, както и предвиждащи задължение за уведомяване на застрахователя преди съставяне на ДКП или за сигнализиране на представители на застрахователя, които да присъстват при съставянето на ДКП или да извършат оглед на местопроизшествието преди съставянето на ДКП противоречи на повелителните разпоредби на закона и на това основание не следва да се допуска.

4. Предвиждането на задължение на застрахованото лице, заедно с увреденото лице, съвместно да уведомят застрахователя на виновния водач, както и да представят за оглед двете превозни средства и свидетелствата за правоуправление не следва да се допуска.

Между застрахователя и третото увредено лице не съществува договорна връзка и съдържанието на правоотношението между тях се урежда изцяло от закона. Ето защо застрахователят няма право да възлага на третото увредено лице задължения, които не произтичат от закона. Член 272 от КЗ¹⁸ задължава третото лице единствено да представи на застрахователя документите, с които разполага и да му съдейства при установяване на обстоятелствата и размера на вредите. Посочените задължения обаче, са релевантни в условията на предявена претенция за обезщетение по реда на прекия иск. Както беше посочено по-горе третото лице е свободно да предяви претенцията си пред застрахователя, пред неговия застраховател по „Гражданска отговорност“ или пред своя застраховател по застраховка на сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства (застраховка „Автокаско“), както и да не търси обезщетение изобщо. В тази връзка предвиждането на изначално задължение третото лице да участва в уведомяването на застрахователя на виновния водач, да представи МПС за оглед и да ангажира други доказателства не може да бъде обосновано.

Друг аргумент срещу въвеждането на задължение за уведомяване в тежест на увреденото лице е формулировката на цитирания по-горе чл. 8, изр. 2 от Наредба № 24, която изрично определя, че увреденото лице не е длъжно, а „може“ да уведоми застрахователя.

На още по-голямо основание трябва да се счете за необосновано изискването уведомяването и представянето на МПС за оглед да се извършва съвместно от двамата водачи. Водачите - участници в ПТП са равнопоставени субекти и нямат дисциплинарна власт един спрямо друг. В този смисъл никой от тях не може да обвърже другата страна да извърши действията по обявяване на претенцията и по предоставяне на МПС за оглед съвместно. Ето защо поставянето на такова изискване може да се определи като изискване на доказателство, за представянето на което са налице правни пречки, което е забранено по силата на чл. 105, ал. 5 от КЗ¹⁹.

Застрахователят не може да изисква участниците в ПТП да го уведомят съвместно. Той не може да възлага задължения на водача на увреденото МПС

¹⁸ Чл. 272 от КЗ: „Увреденото лице е длъжно да представи на застрахователя документите, с които разполага и които са свързани със застрахователното събитие и причинените вреди, като му съдейства при установяването на обстоятелствата във връзка със събитието и размера на вредите.“

¹⁹ Чл. 105, ал. 5 от КЗ: „(5) Не се допуска изискване на доказателства, с които потребителят на застрахователната услуга не може да се снабди поради съществуващи нормативни пречки или поради липсата на правна възможност за осигуряването им, както и на такива, за които може да бъде направена благоразумна преценка, че нямат съществено значение за установяване на основанието и размера на претенцията и целят необосновано забавяне и удължаване на процедурата по уреждане на претенцията.“

(който не е застрахован при него) преди същият да е предявил претенция за обезщетение. Изискването от страна на застрахователя застрахованото при него лице да осигури съвместно уведомяване, заедно с увреденото лице, представлява изискване на доказателство, за представянето на което са налице правни пречки, което е забранено по силата на чл. 105, ал. 5 от КЗ.

III. Други специфични случаи, свързани със съставянето на ДКП:

1. Когато в ПТП има само един участник и са причинени вреди, които възпрепятстват движението на МПС на собствен ход, събитието задължително се посещава от органите на МВР (аргумент от чл. 125, т. 8 от ЗДвП). Това правило не влиза в противоречие с разпоредбата на член 6, точка 4 от Наредба № Из-41²⁰, която предвижда органите на МВР да не посещават и да не съставят документи, когато са причинени повреди на МПС, които не са причинени от друго ППС, тъй като наредбата като нормативен акт с по-ниска юридическа сила не може да отмени това задължение, създадено със закона.

В тази връзка под „повреди на МПС, които не са причинени от друго ППС“, според становището на ГД „Охранителна полиция“ на МВР, се има предвид повреди, различни от посочените в точки 1, 2, 3 и 5 на член 6 от Наредба № Из-41²¹, като например материални щети нанесени по хулигански подбуди. В приложното поле на член 6, точка 4 от Наредба № Из-41 попадат и случаите, в които ПТП е причинено вследствие от неравности на пътното платно или внезапно появило се на пътя животно.

В посочените случаи ПТП не се посещава от органите на „Пътна полиция“ и не се съставят документи, удостоверяващи неговото настъпване, освен когато са налице основанията по чл. 125 от ЗДвП, при които произшествието задължително се посещава от компетентните органи. Същото правило важи и за щети, нанесени на МПС в паркирано състояние от друго ППС.

2. Указания по попълването на Доклад до застрахователя:

Неразделна част от ДКП е отпечатаният на гърба на протокола или на отделен лист Доклад до застрахователя за пътнотранспортно произшествие. Наредба № Из-41 не съдържа изрично правило относно момента, в който да се попълни докладът до застрахователя. Би следвало да се приеме, че това е даден момент след постигане на съгласие между участниците в ПТП и след попълване на ДКП.

Видно от текста върху самата бланка, докладът следва да се попълни и изпрати „незабавно“ до застрахователите, като се предполага, че незабавното изпращане почива и е съобразено с принципите за определяне на разумен и обективно възможен срок за изпращане до застрахователите. С оглед срока за уведомяване на застрахователя за настъпилото ПТП би следвало да се приеме, че попълването на Доклада до застрахователя следва да стане в 7-дневния срок по чл. 224, ал. 1 от КЗ. Когато

²⁰ Член 6, точка 4 от Наредба № Из-41:” Не се посещават от органите на МВР - "Пътна полиция", и не се съставят документи за:

4. повреди на МПС, които не са причинени от друго ППС.”

²¹ Член 6 от Наредба № Из-41:” Не се посещават от органите на МВР - "Пътна полиция", и не се съставят документи за:

1. повреди на МПС, възникнали в резултат на природни бедствия;

2. пожар на МПС;

3. повреди на МПС, възникнали в паркирано състояние;

.....

5. повреди по стъклата на автомобила.

съответният участник в ПТП не възнамерява да претендира обезщетение от застраховател, то той не е задължен да попълва доклада до застрахователя. **Двустранният констативен протокол, заедно с доклада се представят на застрахователя, от когото се търси обезщетение.**

Предвиденото поле „Увредени лица” в Доклада до застрахователя не влиза в противоречие с изискването, изведено от чл. 5, ал. 1 от Наредба № Из-41, ДКП да бъде съставен, ако вследствие на ПТП са причинени само материални щети. Отрицателната предпоставка за липса на пострадали лица се отнася само до случаите, когато се прилага българското право. Следва да се има предвид, че в други европейски държави е допустимо да се състави ДКП и при наличието на пострадали лица. Ето защо с оглед възможността за използване на ДКП в рамките на другите европейски държави и предвид факта, че става дума за унифициран образец, то при ПТП, настъпило на територията на България полето „Увредени лица” не се попълва.

3. Използването на ДКП не би следвало да се третира като препятствие за въвеждане и използване на системата „бонус/малус”. Член 292, ал. 1, т. 9 от КЗ²² предвижда Информационният център към Гаранционния фонд да поддържа регистър за ПТП и участниците в тях. Чл. 5, ал. 4 от Наредба № Из-41 предвижда застрахователите да изпращат информация до Информационния център към Гаранционния фонд за произшествията, документирани с двустранен констативен протокол. Също така, чл. 7, ал. 5 от Наредба № Из-41 предвижда Информационният център към Гаранционния фонд чрез страницата си в интернет или чрез друго комуникационно средство да предоставя възможност за проверка за виновно причинени ПТП. По този начин се създават достатъчно условия за прилагане на система „бонус/малус”, когато е налице инициатива от заинтересования застраховател.

4. Двустранният констативен протокол представлява общоприет образец в рамките на европейското икономическо пространство и като такъв представлява база за утвърдена и действаща практика на застрахователите във всички европейски държави. Образецът на ДКП е утвърден от Асоциацията на европейските застрахователи, която притежава и авторските права върху него. Във всяка държава членка на Европейското икономическо пространство ДКП се прилага в образецът, който е предвиден с Наредба № Из-41 като е извършен буквален превод на съответния национален език.

Настоящите указания са приети с решение по протокол № 30 от 09.07.2009 г. на заседание на Комисията за финансов надзор.

²² Член 292, ал.1, т.9 от КЗ: „ За целите на предоставяне на възможност на увреденото лице да получи обезщетение по застраховките "Гражданска отговорност" и "Злополука" към фонда се създава Информационен център, който поддържа регистър на:

9. (нова - ДВ, бр. 97 от 2007 г.) данни за пътнотранспортните произшествия и за участниците в тях.”